ردیف برگزیده
برای ساز نی

برگرفته از کتاب دوره‌ی ابتدایی سنتور

استاد فرامرز پایور

تنظیم و اجرا

خلیل ملکی

مؤسسه‌ی فرهنگی ـ هنری ماهور

تهران ۱۴۰۱

فهرست

پیشگفتار ۹
مشخصات ساز نی ۱۰
اتصال صداهای ساز نی ۱۰
صدای مطلوب ساز نی ۱۲

CD 1 **دستگاه شور** ۱۵
مقدمه‌ی شور ..... 03:23 ..... ۱۶
درآمد اول ..... 01:34 ..... ۱۷
درآمد دوم ..... 01:29 ..... ۱۷
چهارمضراب ..... 02:32 ..... ۱۸
درآمد سوم ..... 01:20 ..... ۲۰
شهناز ..... 01:13 ..... ۲۱
چهارمضراب شهناز ..... 01:24 ..... ۲۲
قرچه ..... 01:28 ..... ۲۳
رضوی ..... 01:46 ..... ۲۳
حسینی ..... 01:37 ..... ۲۴
چهارمضراب حسینی ..... 01:45 ..... ۲۵
ادامه‌ی حسینی ..... 00:43 ..... ۲۶
فرود ..... 00:58 ..... ۲۶
گرایلی شستی ..... 01:33 ..... ۲۷

آواز ابوعطا ۲۹
مقدمه‌ی ابوعطا ..... 01:55 ..... ۳۰
درآمد اول ..... 01:38 ..... ۳۱
چهارمضراب ..... 02:30 ..... ۳۲
درآمد دوم ..... 02:10 ..... ۳۳
حجاز ..... 01:32 ..... ۳۵
چهارمضراب حجاز ..... 01:48 ..... ۳۶
ادامه حجاز ..... 00:54 ..... ۳۷
گبری ..... 01:12 ..... ۳۷
خسروشیرین (شونی) ..... 01:28 ..... ۳۸
ضربی چهارپاره (چهارباغ) ..... 01:21 ..... ۳۹
رنگ ..... 01:06 ..... ۴۰

آواز بیات ترک ۴۱
مقدمه‌ی بیات ترک ..... 02:17 ..... ۴۲
درآمد اول ..... 02:56 ..... ۴۳
چهارمضراب ..... 04:04 ..... ۴۴
درآمد دوم (داد) ..... 01:09 ..... ۴۷

حزین ..... 01:01 ..... ۴۸
فیلی ..... 01:34 ..... ۴۸
شکسته ..... 01:06 ..... ۴۹
چهارمضراب شکسته ..... 01:50 ..... ۵۰
ادامه‌ی شکسته و روح‌الارواح ..... 03:22 ..... ۵۰
شهابی ..... 00:40 ..... ۵۲
رنگ ..... 00:56 ..... ۵۳

CD 2 **آواز افشاری** ۵۵
مقدمه‌ی افشاری ..... 02:15 ..... ۵۶
درآمد اول ..... 03:36 ..... ۵۷
چهارمضراب ..... 03:22 ..... ۵۹
درآمد دوم (کرشمه) ..... 01:22 ..... ۶۱
جامه‌دران ..... 01:34 ..... ۶۱
حزین ..... 01:30 ..... ۶۲
چهارمضراب ..... 03:01 ..... ۶۳
عراق ..... 01:56 ..... ۶۴
رهاب ..... 01:59 ..... ۶۵
رنگ ..... 01:41 ..... ۶۶

آواز دشتی ۶۹
مقدمه‌ی دشتی ..... 02:59 ..... ۷۰
درآمد اول ..... 01:38 ..... ۷۱
چهارمضراب ..... 02:24 ..... ۷۱
درآمد دوم ..... 03:55 ..... ۷۳
بیات راجع ..... 01:38 ..... ۷۴
عشاق ..... 00:46 ..... ۷۵
چهارمضراب عشاق ..... 01:52 ..... ۷۶
ادامه‌ی عشاق ..... 02:43 ..... ۷۶
سارنج ..... 01:15 ..... ۷۸
رنگ ..... 01:16 ..... ۷۸

دستگاه همایون ۸۱
مقدمه‌ی همایون ..... 02:04 ..... ۸۲
درآمد اول ..... 01:58 ..... ۸۳
چهارمضراب همایون ..... 02:32 ..... ۸۴
درآمد دوم ..... 04:03 ..... ۸۵
چکاوک ..... 02:27 ..... ۸۷
شوشتری ..... 02:13 ..... ۸۹

بیداد ..... 01:11 ..... ۹۰
چهارمضراب بیداد ..... 01:17 ..... ۹۰
ادامه بیداد ..... 01:59 ..... ۹۱
رنگ ..... 01:10 ..... ۹۲

CD 3 **آواز اصفهان** ۹۳
مقدمه‌ی اصفهان ..... 02:30 ..... ۹۴
درآمد ..... 03:19 ..... ۹۵
چهارمضراب ..... 02:34 ..... ۹۶
بیات شیراز ..... 02:50 ..... ۹۸
بیات راجع ..... 02:11 ..... ۹۹
چهارمضراب بیات راجع ..... 01:23 ..... ۱۰۰
عشاق ..... 03:28 ..... ۱۰۱
رنگ ..... 01:13 ..... ۱۰۳

دستگاه ماهور ۱۰۵
مقدمه‌ی ماهور ..... 03:25 ..... ۱۰۶
درآمد ..... 03:08 ..... ۱۰۷
چهارمضراب ماهور ..... 02:54 ..... ۱۰۸
گشایش ..... 01:11 ..... ۱۱۰
داد ..... 01:12 ..... ۱۱۰
شکسته ..... 01:59 ..... ۱۱۱
عراق ..... 02:46 ..... ۱۱۲
دلکش ..... 02:27 ..... ۱۱۳
چهارمضراب دلکش ..... 01:00 ..... ۱۱۴
ادامه‌ی دلکش ..... 01:08 ..... ۱۱۵
فرود ..... 01:39 ..... ۱۱۵
یک چوبه ..... 02:04 ..... ۱۱۶

CD 4 **دستگاه سه‌گاه** ۱۱۹
مقدمه‌ی سه‌گاه ..... 02:08 ..... ۱۲۰
درآمد اول ..... 01:27 ..... ۱۲۱
درآمد دوم ..... 03:09 ..... ۱۲۱
چهارمضراب ..... 04:14 ..... ۱۲۳
زابل ..... 01:48 ..... ۱۲۵
چهارمضراب زابل ..... 00:49 ..... ۱۲۵
فرود ..... 01:36 ..... ۱۲۶
مخالف ..... 00:34 ..... ۱۲۷
سه‌مضراب مخالف ..... 03:39 ..... ۱۲۷

ادامه‌ی مخالف ..... 02:33 ..... ۱۳۰
مغلوب و فرود ..... 02:36 ..... ۱۳۱
مویه ..... 02:12 ..... ۱۳۲
جغتایی ..... 01:15 ..... ۱۳۳
رنگ ..... 01:13 ..... ۱۳۴
دستگاه چهارگاه ۱۳۵
مقدمه‌ی چهارگاه ..... 03:14 ..... ۱۳۶
درآمد اول ..... 01:47 ..... ۱۳۷
چهارمضراب ..... 01:51 ..... ۱۳۷
درآمد دوم ..... 02:27 ..... ۱۳۸
زابل ..... 01:36 ..... ۱۴۰
چهارمضراب زابل ..... 01:46 ..... ۱۴۰
ادامه‌ی زابل ..... 01:41 ..... ۱۴۱
مخالف ..... 03:02 ..... ۱۴۲
چهارمضراب مخالف ..... 01:07 ..... ۱۴۴
مغلوب ..... 00:38 ..... ۱۴۵
حصار ..... 00:19 ..... ۱۴۵
چهارمضراب حصار ..... 00:46 ..... ۱۴۵
فرود ..... 01:35 ..... ۱۴۶
مویه ..... 01:10 ..... ۱۴۶
منصوری ..... 01:33 ..... ۱۴۷
رنگ ..... 01:07 ..... ۱۴۷

پیش‌گفتار

در دوره‌ی معاصر، بعضی از استادان موسیقی ایرانی ردیف را با بهره‌گیری از خط نت نگاشته‌اند. ردیف‌های میرزا عبدالله، عبدالله دوامی، موسی معروفی، ابوالحسن صبا و غیره نمونه‌هایی از نگارش ردیف موسیقی است. استاد فرامرز پایور، که دانش‌آموخته‌ی بزرگان موسیقی بوده و از اساتید و صاحب‌نظران این هنر به شمار می‌آید، در زمینه‌ی نگارش ردیف و همچنین کتاب‌های آموزشی برای سازهای موسیقی ایرانی تلاش بسیار کرده است. کتاب‌های *دستور سنتور*، *دوره‌ی ابتدایی سنتور*، *مجموعه‌ی پیش‌درآمد و رنگ* و *ردیف آوازی و تصنیف‌های قدیمی به‌روایت استاد عبدالله دوامی* تنها بخشی از تلاش‌های ایشان در زمینه‌ی ثبت ردیف موسیقی ایرانی است. حضور استاد پایور در هنرستان اصفهان (در دهه‌ی شصت) و دیدگاه ایشان مبنی بر آموزش سازهای سنتی بر پایه‌ی منابع مکتوب از یک‌سو، و نبودن کتاب ردیف ویژه‌ی ساز نی از دیگرسو، سبب شد تا با نظر ایشان، ردیف ابوالحسن صبا، برای این ساز در نظر گرفته شود. در کنار آموزش ردیف صبا، بعضی از مدرسین ساز نی از کتاب‌های *مجموعه‌ی پیش‌درآمد و رنگ* و *دوره‌ی ابتدایی سنتور* نیز در کار آموزش بهره می‌بردند.

کتاب حاضر، بازنویسی *دوره‌ی ابتدایی سنتور* در کوک‌های متداول برای اجرای ساز نی است. توجه به روایت‌های مختلف ردیف موسیقی به همراه بهره‌گیری از گونه‌های موسیقی ایرانی، مانند مقدمه، چهارمضراب و رنگ در هر دستگاه، و همچنین استفاده از یک غزل با وزن عروضی مشخص، برای بیان حالت‌های آوازی گوشه‌های مختلف، و پیوستگی و هماهنگی بین گوشه‌ها و فرود یک گوشه با آغاز گوشه‌ی بعد، از برجستگی‌های کتاب *دوره‌ی ابتدایی* است.

گفتنی است کتاب *دوره‌ی ابتدایی سنتور* بر اساس وسعت صدادهی ساز سنتور نگاشته شده است. این درحالی است که در بین سازهای ایرانی نکات مشترک در تکنیک نوازندگی بین سنتور و نی چندان زیاد نیست. ازاین‌رو انتقال نت‌ها و بازنویسی این کتاب برای نی به گونه‌ای انجام پذیرفته تا از یک‌سو، بنا بر اصل امانت‌داری، شیوه‌ی نگارش نت‌ها با کتاب *دوره‌ی ابتدایی* هماهنگ باشد و، از سویی دیگر، با بهره‌گیری ازشیوه‌های نوازندگی، صداگذاری بر روی ملودی‌ها به گونه‌ای انجام شود تا اجرای قطعات و گوشه‌های ردیف با ساز نی با اجرای سنتور هماهنگی داشته باشد. بنابراین، کتاب حاضر را می‌توان نقطه‌ی اشتراک بین ساز سنتور و نی دانست.

در پایان از دوستان گرامی، سعید نعیمی‌منش، بهمن بابایی، مسعود رضایی‌نژاد (از شاگردان استاد پایور) و مرتضی قاسمی که با نظرات خود در بهبود این اثر این‌جانب را یاری کردند و همچنین دوستان گرامی جاوید ابراهیم‌پور و محمدهادی فیاض که در نگارش نت و آوانگاری کتاب همکاری داشتند تشکر و قدردانی می‌کنم.

خلیل ملکی

۱۴۰۱